

Det synes naturligt at forstå grundlovens § 20 således, at lovgivningsmagten ved at overlade en mellemfolkelig myndighed beføjelser til i nærmere bestemt omfang at fastsætte regler, der bliver umiddelbart anvendelige i Danmark, samtidig giver afkald på selv at fastsætte sådanne regler på de pågældende områder, i hvert fald i det omfang den mellemfolkelige myndighed gør brug af de overladte beføjelser. At lovgivningsmagten som anført ovenfor i afsnit IV under punkt 4 har adgang til med statsretlig gyldighed at tilbagekalde de overladte beføjelser ved en almindelig lov, er efter justitsministeriets opfattelse ikke uden videre ensbetydende med, at foretage en sådan utvetydig tilbagekaldelse af beføjelsen på det pågældende område, med statsretlig gyldighed kan gennemføre en lov, der strider mod en fællesskabsregel af den angivne karakter. Det angivne synspunkt er efter justitsministeriets opfattelse ikke nødvendigvis begrænset til de forordninger m.v., som vedtages efter Danmarks tilslutning. Det kan også gøres gældende, at der foreligger en kompetencefraskrivelse på de områder, hvor fællesskabsinstitutionerne gennem deres tidligere retsakter allerede har vist, at de gør brug af deres beføjelser. Det samme kan anføres i forhold til de traktatbestemmelser, som efter Domstolens praksis må anses for umiddelbart anvendelige.

I det omfang disse synspunkter accepteres af de danske domstole i en eventuel sag, efter at Danmark måtte være blevet medlem af fællesskaberne, vil den anfægtede danske lovbestemmelse kunne tilsidesættes som grundlovsstridig, og fællesskabsreglen derved få ubetinget forrang. Herved ville lovgivningsmagten blive tvunget til at foretage en utvetydig tilbagekaldelse af den pågældende beføjelse, hvis man ønskede at lovgive i strid med fællesskabsreglen.

Synspunkter af denne art ville være i overensstemmelse med tendenser, der synes at aftegne sig i visse af de nuværende medlemsstaters retspraksis.¹¹² Det er dog klart, at der på nuværende tidspunkt ikke kan siges noget sikkert om, i hvilket omfang danske domstole i påkommende tilfælde vil acceptere disse synspunkter.

Dette er imidlertid heller ikke nødvendigt for at fastslå, at der efter gældende ret består tilstrækkelige muligheder for løbende at opfyl-

de Danmarks forpligtelser over for Fællesskaberne. Den danske forpligtelse på dette område vil være fuldt ud opfyldt, så længe den danske lovgivningsmagt undlader bevidst at lovgive i strid med umiddelbart anvendelig fællesskabsret og så længe konsekvenserne af en utilsigtet modstrid afværges enten gennem ændring eller ophævelse af den pågældende lovbestemmelse eller gennem de retsanvendende myndigheders fortolkning af den.

3°. *Bør forpligtelsernes opfyldelse sikres yderligere?*

Såfremt det allerede af grundlovens § 20 kan udledes, at gennemførelse af lovgivning, der strider mod umiddelbart anvendelig fællesskabsret, vil være i strid med grundloven, medmindre der samtidig sker en utvetydig tilbagekaldelse af den beføjelse, som er overladt fællesskabsinstitutionerne på det pågældende område, vil en yderligere sikring naturligvis være overflødig. Som anført ovenfor under 2°, er det imidlertid ikke på nuværende tidspunkt muligt at sige noget sikkert om, i hvilket omfang denne fortolkning af § 20 vil blive accepteret af de danske domstole. I det omfang dette ikke sker, vil en fuldstændig sikring af forpligtelsernes opfyldelse kun kunne ske ved et tilæg til eller en ændring af grundloven.

Blandt de nuværende medlemsstater¹¹³ har hidtil kun Holland indføjet en regel om den umiddelbart anvendelige fællesskabsrets – og alle andre umiddelbart anvendelige traktatbestemmelers – ubetingede forrang for national lovgivning. Den tilsvarende bestemmelse i den franske forfatning er betinget af gensidighed – en betingelse, der efter fællesskabsdomstolens opfattelse næppe kan stilles for opfyldelse af en medlemsstats forpligtelser – og der er ikke enighed mellem de to øverste franske domstole om bestemmelsens anvendelse i forhold til fællesskabsretten. I Belgien og Luxembourg er princippet om fællesskabsrettens forrang ikke udtrykkeligt sikret i forfatningen, men derimod anerkendt i retspraksis. I Tyskland er princippet ikke sikret i forfatningen, og tyske domstole har – så vidt vides – ikke haft lejlighed til på utvetydig måde at tage stilling til spørgsmålet. I Italien er princippet hverken sikret i forfatningen eller accepteret i retspraksis. I ingen af de tre øvrige ansøgerlande vil der i forbindelse med tiltrædelsen ske nogen